

Теоретико-методичні засади формування механізму забезпечення конкурентоспроможності інноваційної продукції

Розглянуто теоретико-методичні засади формування механізму, досліджено підходи до формування механізму, визначено основні конаненти формування механізму забезпечення конкурентоспроможності інноваційної продукції.

Ключові слова: інноваційна продукція, механізм забезпечення конкурентоспроможності продукції, венчурний освітньо-науково-виробничий кластер.

Теоретико-методические основы формирования механизма обеспечения конкурентоспособности инновационной продукции

Рассмотрены теоретико-методические принципы формирования механизма, исследованы подходы к формированию механизма, определены основные конаненты формирования механизма обеспечения конкурентоспособности инновационной продукции.

Ключевые слова: инновационная продукция, механизм обеспечения конкурентоспособности продукции, венчурный образовательно-научно-производственный кластер.

Theoretical and methodical principles of mechanism for providing innovative products competitiveness formation

Theoretical and methodical principles of mechanism formation are considered, approaches to mechanism formation are analyzed, the main elements of mechanism for providing innovative products competitiveness formation are defined.

Keywords: innovative products, mechanism for providing innovative products competitiveness formation, venture educational and scientific-industrial clusters.

Постановка проблеми. Зміна парадигми економічного розвитку з промислової на інноваційно-інформаційну вимагає спрямування діяльності промислових підприємств на розроблення концептуально нових підходів до забезпечення конкурентоспроможності продукції та ефективного її відтворення на інноваційній основі з метою забезпечення економічного зростання в умовах активного розвитку науки і техніки та реалізації інноваційно-інвестиційної стратегії на випередження.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Теоретичні засади забезпечення конкурентоспроможності підприємств України, визначення причин негативного стану та формування можливих шляхів підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств національного господарства відображено у працях О. Алімова, Я. Базилюка, З. Борисенко, В. Гееця, В. Герасимчука [5], А. Кредисова, С. Салиги, Д. Стеценка, Н. Тарнавської [8], О. Швиданенка, О. Шнипка, Г. Ялового, М. Якубовського [9] та ін. Питанням стану підприємств, особливостям, факторам та умовам підвищення рівня конкурентоспроможності їх продукції на основі активізації інноваційної складової, причинам низької динаміки виробництва і реалізації інноваційної продукції присвячено праці М. Дудченка [6], А. Касича, Т. Кобелевої, В. Козика [7], Н. Курди, П. Перерви, Д. Раєвської та ін.

У центрі уваги цього дослідження – процес формування механізму забезпечення конкурентоспроможності інноваційної продукції.

Метою статті є висвітлення теоретико-методичних засад формування механізму забезпечення конкурентоспроможності інноваційної продукції.

Мета зумовила постановку та вирішення таких завдань:

- дослідити підходи до формування механізму забезпечення конкурентоспроможності інноваційної продукції;
- розробити теоретико-методичні засади формування механізму забезпечення конкурентоспроможності інноваційної продукції та визначити його структурні елементи.

Для вирішення завдань дослідження використано комплекс загальнонаукових методів, а саме: аналіз і синтез, системний підхід, діалектичний метод пізнання, сучасні концепції інноватики.

Виклад основного матеріалу. Порівняльний аналіз зарубіжного та національного законодавства з питань інноваційної діяльності, а також цілого ряду літературних джерел, свідчить про те, що у сучасному світі наука перетворилась на один із найважливіших факторів забезпечення ефективного економічного розвитку. Здатність генерувати і впроваджувати досягнення науково-технічного прогресу стає однією з найголовніших умов забезпечення конкурентоспроможності як національної економіки у глобальному конкурентному середовищі, так і окремих товаровиробників на конкретних ринках.

Однією з визначальних умов досягнення високої ефективності інноваційного процесу в межах цільових програм у ринкових умовах є створення дієвого організаційно-економічного механізму управління, здатного забезпечити взаємозв'язок державних інтересів з інтересами окремих виконавців, застосування принципів внутрішньо-програмового господарування, самофінансування, довірливих відносин [2].

Для забезпечення конкурентоспроможності інноваційної продукції, на основі теоретичної бази та проведеного аналізу,

нами розроблено механізм, що враховує особливості інноваційної продукції підприємств, та надасть можливість вітчизняним підприємствам вийти на новий рівень розвитку (див. рис.).

При побудові механізму забезпечення конкурентоспроможності інноваційної продукції нами використані комплексний, функціональний, системний, інноваційний, предметний, маркетинговий наукові підходи. Сутність комплексного підходу полягає в одночасному врахуванні різних аспектів управління конкурентоспроможністю продукції: технічних, екологічних, економічних, організаційних, соціальних, психологічних, демографічних тощо. Сутність функціонального підходу полягає в тому, що потреба розглядається як сукупність функцій, які потрібно виконати для її задоволення. Сутність предметного підходу – в удосконаленні створеної продукції із врахуванням зауважень і пропозицій споживачів. Маркетинговий підхід передбачає орієнтацію на споживача при вирішенні будь-яких завдань щодо підвищення та забезпечення конкурентоспроможності продукції. Системний підхід базується на сукупності елементів, що взаємопов'язані та взаємозалежні, і створюють певну сукупність у формуванні механізму, дозволяє підвищити рівень організованості, якості й ефективності. Забезпечення конкурентоспроможності продукції можливе завдяки інноваційній активності при максимальному використанні інноваційного потенціалу. На базі використання зазначених підходів формується система управління, обираються методи управління та визначаються шляхи забезпечення конкурентоспроможності продукції.

При розробці механізму забезпечення конкурентоспроможності інноваційної продукції (МЗКІП) нами було консолідовано конаненти формування механізму, які умовно можна поділити на принципи, функції, методи, важелі, джерела.

Формування МЗКІП базується на таких принципах:

Принцип системності – розуміється сукупність певних елементів, що взаємопов'язані, взаємозалежні, та створюють певну цілісність.

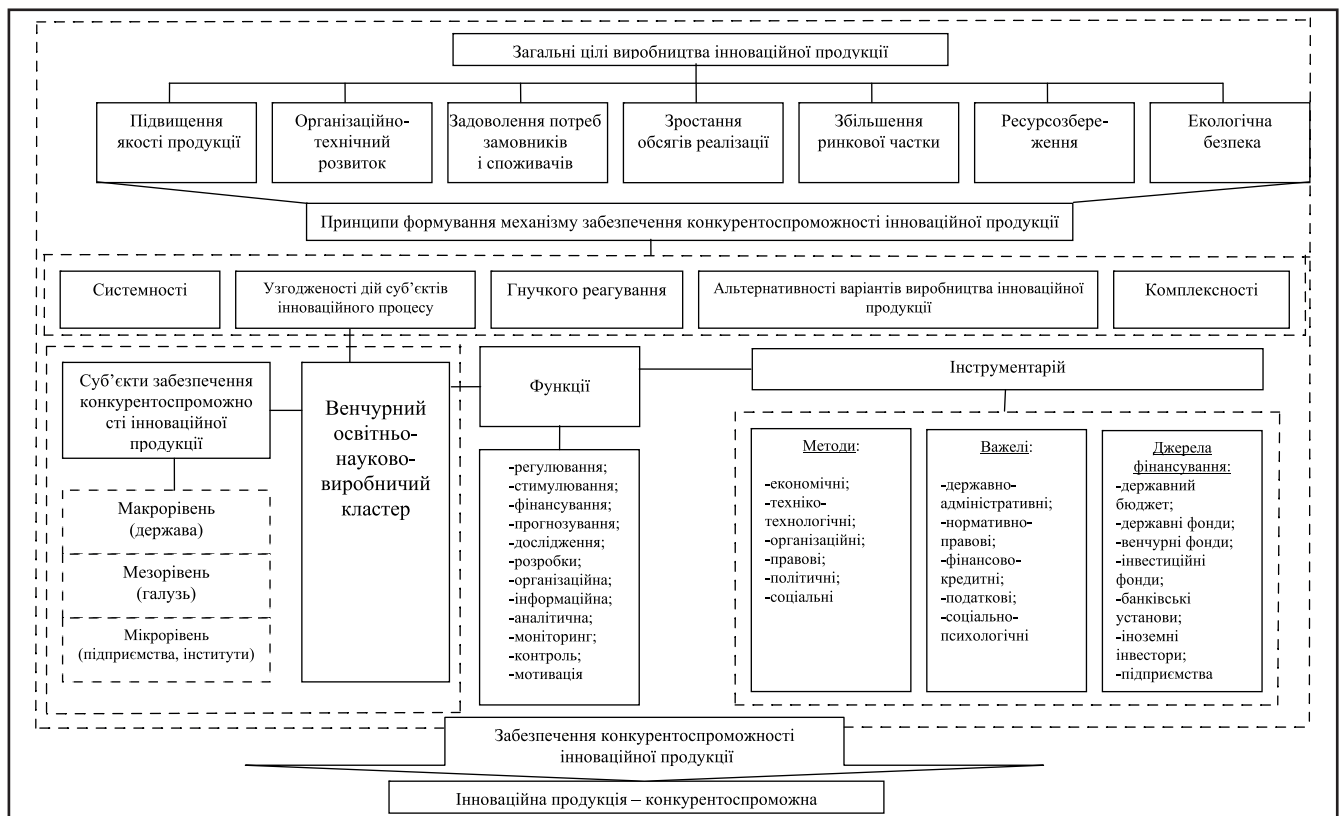
Принцип комплексності – розуміється взаємно обумовлена та узгоджена єдина ціла система, що забезпечує зв'язок усіх елементів.

Принцип гнучкого реагування – уміння підприємства оперативно реагувати на зміну ринкових загроз і можливостей, залежно від їхнього напрямку, перебудовувати свої дії, вибрати варіанти розвитку, що відповідатимуть ситуації на ринку.

Принцип альтернативності варіантів розвитку – необхідність розробки декількох варіантів розвитку виробництва (оптимістична, найбільш ймовірна, песимістична стратегії) для можливості реагування на нестабільність, постійні зміни політичної, економічної, екологічної ситуації.

Принцип балансу інтересів суб'єктів інноваційного процесу – передбачає, що розробка, виробництво та реалізація інноваційної продукції приносять вигоду усім учасникам інноваційного процесу.

Також при формуванні МЗКІП були визначені загальні цілі виробництва інноваційної продукції, серед яких: підвищення якості продукції; організаційно-технічний розвиток виробництва; задоволення потреб замовників та споживачів; збільшення ринкової частки; зростання обсягів реалізації; ресурсозбереження; екологічна безпека, що втілюються суб'єктами забезпечення конкурентоспроможності інноваційної продукції на макрорівні (державні органи влади), мезорівні (галузь) та мікрорівні (підприємства-виробники продукції, наукові та освітні організації) через функції регулювання, стимулювання, фінансування, прогнозуван-

Механізм забезпечення конкурентоспроможності інноваційної продукції підприємств

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

ня, дослідження, розробки, організації, інформації, аналітики, моніторингу, контролю, мотивації, а також інструментарій їх реалізації, а саме: методи (економічні, техніко-технологічні, правові, організаційні, політичні, соціальні); важелі (державно-адміністративні, нормативно-правові, фінансово-кредитні, податкові, соціально-психологічні); джерела фінансування (державний бюджет, державні фонди, венчурні фонди, інвестиційні фонди, банківські установи, іноземні та внутрішні інвестори, підприємства).

Важливою тенденцією інноваційного розвитку є інтеграція науки та виробництва у формі технопарків (створюються для стимулювання малого інноваційного підприємництва), технополісів (об'єднують у собі наукові установи фундаментального і прикладного характеру, ВНЗ, конструкторські організації, промислові підприємства, орієнтовані на впровадження нововведень), бізнес-інкубаторів (забезпечують реалізацію будь-якого проекту, що обіцяє прибуток) тощо [3].

Тому нами запропоновано ввести у механізм забезпечення конкурентоспроможності інноваційної продукції принципово новий елемент – венчурний освітньо-науково-виробничий кластер, що базується на принципі узгодженості та зацікавленості кожного суб'єкта інноваційного процесу.

Саме через принцип узгодженості та зацікавленості відбувається створення повноцінного механізму забезпечення конкурентоспроможності інноваційної продукції і зазначений процес набуває як економічну, так і технологічну доцільність і спрямованість. Це і наділяє механізм дієздатністю та робить його реально функціонуючим.

У сучасних умовах швидкого розвитку науково-технічного прогресу будь-якому підприємству важливо мати не тільки тактичну конкурентоспроможність, тобто бути конкурентоспроможною сьогодні та завтра, а й стратегічну, тобто заздалегідь думати про конкурентоспроможність у майбутньому. Саме об'єднання підприємств та організацій у кластери, на нашу думку, надасть можливість досягти мети, спростити процес, скоротити його у часі та забезпечити конкурентоспроможність інноваційної продукції, а також урахувати та збалансувати інтереси кожного суб'єкта інноваційного процесу. Означені характерні ознаки надають можливість вивести механізм на інший більш досконалий рівень, що і дозволить оперувати показниками з урахуванням зворотного зв'язку. А визначений у ньому венчурний освітньо-науково-виробничий кластер здатен стати реальним інфраструктурним елементом активізації всього інноваційного процесу в діяльності підприємств.

Висновки

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що на основі теоретичної бази та проведеного аналізу у роботі вперше розроблено механізм забезпечення конкурентоспроможності інноваційної продукції, який враховує особливості новоствореної продукції підприємств, та надає можливість вітчизняним підприємствам вийти на новий рівень розвитку.

Аргументовано, що під час розроблення механізму забезпечення конкурентоспроможності інноваційної продукції потрібно врахувати взаємозв'язок та узгоджувати інтереси на рівні виробник – споживач, оскільки кожний розглядає чинники, які забезпечують конкурентоспроможність продукції, з різних позицій.

Теоретико-методичні засади формування механізму забезпечення конкурентоспроможності інноваційної продукції мають передбачати нівелювання стохастичного впливу економічних відносин щодо реалізації інноваційної складової їх діяльності шляхом створення венчурного освітньо-науково-виробничого кластера, як інструмента узгодження інтересів суб'єктів інноваційного процесу, що забезпечує його економічну і технологічну доцільність, спрямованість на підвищення ефективності господарської діяльності та надає можливість реалізувати вектор стійкого зростання інноваційного потенціалу учасників кластера. Теоретико-методичні засади також враховують сукупність необхідних складових механізму в їх взаємозв'язку (принципи, функції, методи, важелі, джерела) та визначають організаційно-економічні положення формування венчурного освітньо-науково-виробничого кластера (суб'єктну структуру, фінансування, стимулювання, організаційно-правову підтримку, інструменти взаємоузгодження інтересів усіх суб'єктів інноваційного процесу в його межах).

Список використаних джерел

1. Про інноваційну діяльність: Закон України №40-IV від 04.07.2002 // [Електрон. ресурс] – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/40-15
2. Фінансово-економічні механізми інноваційно-інвестиційного розвитку України: [колективна наук. моногр. / О.А. Кириченко (наук. ред.)). – К.: НАУ, 2008. – 252 с.
3. Краснокутська Н.В. Інноваційний менеджмент: Навч. посібник / Н.В. Краснокутська – К.: КНЕУ, 2003. – 504 с.
4. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: Статистичний збірник. – К.: Держкомстат України. – 2012.
5. Герасимчук В.Г. Фінансування програм інноваційного розвитку / В.Г. Герасимчук // Наукові записки. Серія «Економіка»: Зб. наук. пр. – Острог: Видавництво Нац. ун-ту «Острозька академія», 2012. – Вип. 19. – С. 305–310.
6. Дудченко М.А. Умови, проблеми та перспективи формування інноваційної моделі розвитку української економіки / М.А. Дудченко // Економіка. Менеджмент. Бізнес. Зб. наук. пр. – Вип. №1. – ДУІКТ. – К.: 2010. – С. 5–10.
7. Козик В.В., Політанська О.Л. Інноваційний розвиток електронного машинобудування – передумова становлення сонячної енергетики України / В.В. Козик, О.Л. Політанська // Економічний простір: Зб. наук. пр. – №9. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2008. – С. 191–197.
8. Тарнавська Н.П. Побудова концепції управління конкурентоспроможністю суб'єктів господарювання на засадах інноваційного розвитку / Н. Тарнавська // Економіст. – 2010. – №9. – С. 30–41.
9. Якубовський М.М. Науково-інноваційне забезпечення модернізації української промисловості / М.М. Якубовський // Економіка України – К.: «Преса України». – 2009. – №10. – С. 4–14.